

Oulu Capital
of Northern
Scandinavia

Datan avaamisen reunaehdot

*Marjaana Koistinen
data-asiantuntija*

6Aika - Avoin data ja rajapinnat 11.11.2015

OULU

6Aika

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Perinteinen manuaalinen tietopalvelu

1. Asiakas kysyy/pyytää asiakirjoja käyttöönsä/ kopioita omaan käyttöön tai organisaatiotaan varten
2. Viranhaltija/työntekijä hakee kyseiset asiakirjat
3. Työntekijä ottaa kopion/kopiot
4. Työntekijä veloittaa asiakirjoista, jos niin on määrätty tai antaa asiakirjat lainaksi (oma organisaatio)
5. Jos antaa lainaksi, niin toivoo, että asiakirjat palautuvat!
6. Työ vaatii, että asiakas tulee asiakirjojen luo tai vähintään soittaa virastoon/laitokseen, josta asiakirjat haluaa saada. Asiakaspalvelija noutaa asiakirjat, antaa katsottavaksi, ottaa kopion, lähettää postitse tai skannaa sähköpostiin, palvelu maksaa, kopiot maksavat ja fyysiset tilat maksavat
7. Ei mahdollisuutta tiedon muokkaamiseen ja laajamittaiseen yhdistämiseen eri aineistojen kanssa

Sähköinen asiointi

OULU

6 Aika

Sähköinen asiointi

- Asiakkaalla käytettävissä 24/7
- osa sähköisen asioinnin kautta annettava tieto on ilmaista osa maksullista tietoa
- **tarkempi tieto maksullista (RV:n arska/karttakauppa)**
- (esim. kartta- ja rakennuslupapalvelut)
- maksutonta tietoa on esim. asiakasta koskevien päätösten tiedoksianto sähköisesti, Kanta-palvelut, Oma asiointi)
- <http://www.ouka.fi/oulu/verkkoasiointi>
- Osaan palveluista vaaditaan tunnistautuminen.
- Joidenkin palvelujen sujuvaan käyttöön on suositeltavaa valita selaimeksi Firefox, Chrome tai Safari eli selain riippuvaista

Perittävät maksut

- Asiakirjoista perittävistä maksuista määrätään kuntalain säännöksissä ja kuntien omissa päätöksissä
- Oulun kaupungin hallintosäännön 55 §:n mukaan toimitilin päättää lunastusten ja maksujen perusteista. Määräyksen perusteella hallintokunnat päättävät itsenäisesti jäljennöksistä, pöytäkirjan otteista tai muista vastaavista tietojen luovuttamisesta perittävistä maksuista.
- Maksua ei voi periä mm. seuraavissa tapauksissa:
  - tiedon antaminen on laissa tai asetuksessa määrätty maksuttomaksi (esim. potilaskertomus)
  - asiakirjalla annetaan päätös tiedoksi asianosaiselle

Mitä avoin data on?:

- julkishallinnolle, yrityksille, organisaatioille ja yksityishenkilöille kertynyttä **jalostamatonta** informaatiota, johon on avattu **MAKSUTON** pääsy organisaation ulkopuolisille
- Avointa dataa **julkaisevat** pääasiassa valtio ja kunnat (julkishallinto), tiedeyhteisöt ja media
- Yritykset ja liike-elämä tuottavat paljon dataa omiin tarpeisiinsa, mutta harvemmin julkaisevat sitä (esim. asiakkaiden kulutuskäyttäytymistä koskeva data, asiakas saa itseään koskevat tiedot pyytämällä)

Datan avaamisen hyödyt

Datan avaaminen tuo uusia työpaikkoja ja parantaa kansalaisten tiedonhankinta-mahdollisuuksia. (PSI-direktiivi 2003, INSPIRE-direktiivi 2007.)

"Avoimen datan idea on kirkas: veronmaksajien rahoilla tuotetaan tietoa, joka annetaan veronmaksajien käyttöön perimättä ylimääräistä maksua. (uutispäällikkö Esa Mäkinen, HS 2015)

Datan avaamisen vaiheet

Julkaisemista ohjaava lainsäädäntö ja muut seikat

- Oli tietopalvelu manuaalista, sähköistä tai jaetaan tieto avoimena datana, sen jakelua ohjaa julkisuuslaki eli laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta, tietosuoja, yksityisyyden suoja, tekijänoikeudet ja tietoturvallisuus
- **Julkisuuslaki:** tiedon täytyy olla julkista, jotta se voidaan julkaista avoimena datana <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990621>
- Kaikki asiakirjat ovat julkisia ellei niitä erikseen ole määrätty salassa pidettäväksi. Salassapitoperusteet löytyvät julkisuuslain § 24

Poikkeus julkisuudesta:

- Tilastojen laatimista varten annetut tiedot. Tärkeää on turvata tilastotarkoituksiin kerättävien tietojen saatavuus ja luottamus siihen, ettei tietoja käytetä väärin
- Case Tilastokeskus - vaatisi nykysopimuksen muuttamista, jotta esim. Oulun kaupunki voisi hyödyntämisen lisäksi julkaista Oukan tilastokeskusdataa avoimena.
- Keskeneneräiset asiakirjat eivät ole julkisia ja näin ollen eivät ole avattavissa

Tietosuoja, yksityisyyden suoja

Henkilötietolaki **22.4.1999/523**

henkilötiedolla tarkoitetaan:

- 1) *henkilötiedolla* kaikenlaisia luonnollista henkilöä taikka hänen ominaisuuksiaan tai elinolosuhteitaan kuvaavia merkintöjä, jotka voidaan tunnistaa häntä tai hänen perhettään tai hänen kanssaan yhteisessä taloudessa eläviä koskeviksi;
- 2) *henkilötietojen käsittelyllä* henkilötietojen keräämistä, tallettamista, järjestämistä, käyttöä, siirtämistä, luovuttamista, säilyttämistä, muuttamista, yhdistämistä, suojaamista, poistamista, tuhoamista sekä muita henkilötietoihin kohdistuvia toimenpiteitä;
- 3) *henkilörekisterillä* käyttötarkoituksensa vuoksi yhteenkuuluvista merkinnöistä muodostuvaa henkilötietoja sisältävää tietojoukkoa, jota käsitellään osin tai kokonaan automaattisen tietojenkäsittelyn avulla taikka joka on järjestetty kortistoksi, luetteloksi tai muulla näihin verrattavalla tavalla siten, että tiettyä henkilöä koskevat tiedot voidaan löytää helposti ja kohtuuttomitta kustannuksitta;
- 4) *rekisterinpitäjällä* yhtä tai useampaa henkilöä, yhteisöä, laitosta tai säätiötä, jonka käyttöä varten henkilörekisteri perustetaan ja jolla on oikeus määrätä henkilörekisterin käytöstä tai jonka tehtäväksi rekisterinpito on lailla säädetty;
- 5) *rekisteröidyllä* henkilöä, jota henkilötieto koskee;
- 6) *sivullisella* muuta henkilöä, yhteisöä, laitosta tai säätiötä kuin rekisteröityä, rekisterinpitäjää, henkilötietojen käsittelijää tai henkilötietoja kahden viimeksi mainitun lukuun käsittelevää;
- 7) *suostumuksella* kaikenlaista vapaaehtoista, yksilöityä ja tietoista tahdon ilmaisua, jolla rekisteröity hyväksyy henkilötietojensa käsittelyn. ([11.5.2007/528](#))

Tietosuojavaltuutetun toimiston kanta henkilötietojen luovuttamiseen

- Tietosuojavaltuutetun mukaan on tärkeää havaita, että vaikka jokin henkilötieto olisikin julkisuuslain nojalla julkinen tieto, se ei tarkoita sitä, että tieto voitaisiin saattaa PSI-direktiivin periaatteiden mukaisesti avoimesti ja vapaasti uudelleen käytettäväksi.
- Viranomaisen luovuttaessa henkilötietoja, luovutuksen reunaehdot määräytyvät julkisuuslain sekä mahdollisen erityislainsäädännön ja henkilötietolain mukaisesti.
- <http://vm.fi/documents/10623/364270/EUn+PSI-direktiivi/dd6621ea-556a-4eb2-b882-39b189ba091a>

Tietovarantojen analysoimisen ja luovutettavuuden arvioimisen kannalta merkitykselliset oppaat

"Laadi tietotilinpäätös"

"Henkilötietojen luovuttaminen viranomaisen henkilörekistereistä"

"Salassa pidettävien henkilötietojen luovuttaminen viranomaisen rekistereistä".

Henkilötietolaki

Viranomaisen asiakirjoja eivät ole

- 1) viranomaisen palveluksessa olevalle tai luottamushenkilölle hänen muun tehtävänsä tai asemansa vuoksi lähetetty kirje tai muu asiakirja ;
- 2) viranomaisen palveluksessa olevan tai viranomaisen toimeksiannosta toimivan laatimat muistiinpanot taikka sellaiset luonnokset joita laatija ei ole vielä antanut esittelyä tai muuta asian käsittelyä varten;
- 3) viranomaisen sisäistä koulutusta, tiedonhakua tai muuta niihin verrattavaa sisäistä käyttöä varten hankitut asiakirjat

Viranomaisen asiakirjoja eivät ole

- 4) asiakirja , joka on annettu viranomaiselle yksityisen lukuun suoritettavaa tehtävää varten tai laadittu sen suorittamiseksi;
- 5) viranomaiselle löytötavarana jäänyt tai toimitettu asiakirja.

ELI NÄITÄ EI AVATA!

Mitä on tarkastettava ennen aineiston julkaisemista avoimena datana

- Onko aineisto julkista?
- Sisältääkö aineisto henkilötietoja?
  - datasettien yhdistämisestä aiheutuvat vaarat
  - henkilötiedot riisuttava!
- Onko aineisto maksutonta?
- Rajoittaako joku muu seikka aineiston julkaisemista?
  - tiedostomuodot : **uri, XML, CSV, JSON, RDF, ei pdf!**
- Varmista, että aineiston linkit toimivat.

(tieto)turvatekijät

- onko riski, että luovutettavasta aineistosta voisi muodostua henkilörekisteri (rekisteriselosteet)

Henkilötiedot!

- Julkinen asiakirja saattaa sisältää henkilötietoja
  - Vaikka henkilötietoja alunperin keränneellä tai niitä käsittelevällä taholla on henkilötietolain mukaan oikeus tietojen käsittelyyn, **ei tietoja voi julkaista avoimena datana**

Esimerkki: Esityslistojen ja pöytäkirjojen julkaiseminen, päätösdatan avaaminen

- Ei saa sisältää henkilötietoja
- henkilötiedot voidaan anonymisoida
- anonymisointi on onnistunut, jos eri lähteissä olevien tietojen yhdistely vaatii kohtuuttoman paljon aikaa ja työtä, että henkilö olisi tunnistettavissa
- Mikäli päätösdataa **voitaisiin** avata tulee kiinnittää entistä enemmän huomiota valmistelun laatuun
  - yhteiset pelisäännöt ja käytännöt valmisteluun
  - tiedostomuotojen tulee tukea datan avaamista

Julkaistava aineisto ei saa olla maksullista

- Sellaista aineistoa, jonka luovuttaminen on säädetty maksulliseksi, ei voi julkaista avoimena datana

Creative commons

Creative Commons Nimeä (CC BY) (JHS 189)

Creative Commons -lisenssiperheeseen kuuluva käyttöluva, jonka perusteella käyttöluvan kohteena oleva aineisto on vapaasti edelleen kopioitavissa, jaettavissa ja muokattavissa sillä edellytyksellä, että käyttöluvan myöntäjän edellyttämät tiedot aineiston laatijasta ja aineistosta identifiointitietoineen mainitaan luvan edellyttämällä tavalla

- See more at: <https://www.avoindata.fi/fi/content/sanasto#sthash.5lXE8NRd.dpuf>
- **Creative Commons -lisenssillä teoksen julkaiseminen ei tarkoita tekijänoikeuksista luopumista. Se tarkoittaa osan oikeuksista tarjoamista kenelle tahansa teoksen käyttäjälle, mutta vain tietyillä, sinun määrittelemilläsi ehdoilla.**

Yhteenveto

- 1) Avattavan datan tulee olla julkista: aina ennen julkaisemista tulee tarkastaa, sisältääkö aineisto salassa pidettävää tietoa.
- 2) Aineistoon ei saa sisältyä henkilötietoja. Mikäli sisältyy, ne pitää anonymisoida tai jättää julkaisematta avoimena datana
- 3) Maksuttomuus. Maksullinen aineisto ei ole avoimen datan määritelmän mukaista
- 4) Sopimukset, lisenssiehdot, erilaiset määräykset tai ohjeet voivat myös rajoittaa julkaisemista, esim. toimeksiantosopimukset tai ehdot, jotka määrittelevät tietojen luovuttamistavat

Mukavaa päivän jatkoa!

<https://www.avoindata.fi/fi/content/sanasto>

OULU

6 Aika